

Таким чином, запропоновані нами формули дозволяють обчислювати зміну температури по довжині гілок розгалужених теплових мереж при однаковому зниженні розрахункового опалювального навантаження будівель з достатньою для інженерної практики точністю. Встановлено, що зменшення навантаження системи опалення будівель обумовлює зниження температури теплоносія в теплових мережах і при двоступінчастих схемах приєднання водопідігрівних установок гарячого водопостачання веде до зменшення теплової продуктивності теплообмінних апаратів першого ступеня.

- 1.Шубин Е.П. Основные вопросы проектирования систем теплоснабжения городов. – М.: Энергия, 1979. – 360 с.
- 2.Концепция оценки технического состояния городских инженерных систем и электрического транспорта г. Харькова / Л.Н. Шутенко, М.С. Золотов, Н.А. Шульга, В.А. Ткачев, В.Ф. Далека // Коммунальное хозяйство городов: Науч-техн. сб. Вып. 73. – К.: Техніка, 2007. – С .131-134.
- 3.Алексахин А.А. Определение охлаждения теплоносителя в трубопроводах тепловых сетей // Коммунальное хозяйство городов: Науч-техн. сб. Вып. 74. – К.: Техніка, 2006. – С.349-355.
- 4.Алексахин А.А., Углов В.И. Оценка точности расчетного определения температуры теплоносителя в обратном трубопроводе тепловых сетей // Коммунальное хозяйство городов: Науч-техн. сб. Вып. 79. – К.: Техніка, 2007. – С.251-254.
- 5.Козин В.Е., Левина Т.А., Марков А.П. Теплоснабжение. – М.: Высш. шк., 1980. – 408 с.
- 6.Тепловая изоляция / Под. ред. Г.Ф. Кузнецова. – М.: Стройиздат, 1995. – 421 с.

Отримано 01.09.2011

УДК 697.328

Б.М.ФЕДЯЙ, Д.В.ГУЗИК, кандидати техн. наук

Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄМУ БУФЕРНОЇ ЄМНОСТІ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ПЕРЕГРІВАННЮ ТВЕРДОПАЛИВНИХ КОТЛІВ

Запропоновано методику визначення об'єму теплоакумуючої ємності, який забезпечує термічний захист поверхонь нагрівання твердопаливних котлів в умовах обмеженого об'єму котельного залу.

Предложена методика определения объема теплоаккумулирующей емкости, который обеспечивает термическую защиту поверхностей нагревания твердоотопливных котлов, в условиях ограниченного объема котельного зала.

The method of volume determination of storage tank which provides thermal protection of heating solid-propellant boilers surfaces is offered in the article in the conditions of the limited volume of boiler hall.

Ключові слова: теплоакумуюча ємність, перегрівання котла, термічний захист, поверхня нагрівання, твердопаливний котел, котельний зал.

Монополізація ринку природних енергоносіїв спричиняє постійне їх подорожчання, що змушує споживачів шукати і використовувати для виробітку теплової енергії альтернативні джерела енергії. Це зумовлює повернення до більш широкого застосування в системах децентралізованого теплопостачання побутового сектору та сільського господарства твердопаливних котлів [1], які в якості палива використовують вугілля або поновлювальні джерела енергії – деревину, пелети, тирсу.

Робота сучасних систем опалення характеризується високим рівнем автоматизації процесу керування параметрами мікроклімату в приміщенні, яке опалюється. Наприклад, системи створення та управління мікрокліматом в приміщенні крільчатнику працюють у змінному режимі, що зумовлено циклічним характером поведінки кролів протягом доби та всього періоду вирощування. У випадку застосування повітряної системи опалення крільчатнику, це зумовлює подачу протягом доби змінної кількості повітря і, як наслідок, призводить до коливань теплового навантаження на котел. В твердопаливних котлах на відміну від газових не має можливості модульованої зміни подачі палива на котел залежно від теплового навантаження, тому виникає потреба у скиданні надлишкової теплової енергії, яка продовжує виділятися в топці в процесі горіння завантаженого твердого палива. Провідні виробники котельної техніки Herz, Buderus та ін. пропонують поглинати надлишкову теплову енергію об'ємом води в буферній ємності [2, 3]. При цьому об'єм буферної ємності визначається виходячи з теплового балансу об'єму води в ній. Тобто кількість теплової енергії, яка виробляється з одного разового завантаження твердого палива витрачається на нагрівання об'єму води V_{pu} від температури $\vartheta_{pu\min}$ до температури $\vartheta_{pu\max}$. Виходячи з цього рівняння теплового балансу води в буферній ємності має вигляд, наведений в [2, 4]:

$$Q_k' \cdot b_k = V_{pu} \cdot c_w \cdot \rho_w \cdot (\vartheta_{pu\max} - \vartheta_{pu\min}), \quad (1)$$

де Q_k' – теплопродуктивність котла, Вт; b_k – тривалість горіння при номінальній продуктивності котла, с; V_{pu} – об'єм води в буферній ємності, м³; c_w – питома теплоємність води, кДж/(кг·°C); ρ_w – густина води в буферній ємності, кг/м³; $\vartheta_{pu\max}$, $\vartheta_{pu\min}$ – відповідно максимальна температура води на виході з буферної ємності та мінімальна температура води на вході до неї, °C.

Тоді з рівняння (1), згідно з [2], об'єм буферної ємності визначається за формулою, м³

$$V_{pu} = 13,5 \cdot Q_k \cdot b_k, \quad (2)$$

де 13,5 – коефіцієнт, значення якого визначається відношенням $1/(V_{pu} \cdot c_w \cdot \rho_w \cdot (\vartheta_{putax} - \vartheta_{putin}))$.

Залежність (2) наведена в роботі [2] є не досить коректною, оскільки такий варіант визначення об'єму буферної ємності для котла потужністю 100 кВт передбачає приріст середньої температури води в ній, за час згорання разового завантаження палива, на $1,8 \cdot 10^{-5} \text{ } ^\circ\text{C}$, що не відповідає дійсності. Крім того більш коректним в якості початкової температури, замість ϑ_{putin} , приймати температуру ϑ_{pusp} , яка дорівнює, $^\circ\text{C}$:

$$\vartheta_{pusp} = (\vartheta_{putax} + \vartheta_{putin}) / 2. \quad (3)$$

Рекомендації щодо підбору буферної ємності для термічного захисту твердопаливних котлів в нормативних документах [4-6] відсутні, а існуючі “негласні” рекомендації мають узагальнений характер і пропонують визначати об'єм буферної ємності виходячи з 50 л води на 1 кВт встановленої теплової потужності котла. Це призводить до необхідності встановлення громіздкого обладнання значного об'єму, що викликає складнощі у випадку реконструкції існуючої котельні з обмеженим внутрішнім об'ємом котельного залу.

В той же час вирішенням проблеми може бути визначення висоти прошарку завантаженого в топку котла палива, при якій акумулюючої маси води в буфері визначеного об'єму буде достатньо для поглинання надлишково виробленої в котлі теплової енергії.

Метою даного дослідження є розробка методики визначення висоти прошарку палива на колосниковій решітці котла, при якій буде забезпечено термічний захист поверхонь нагрівання котла за умови наявної буферної ємності зменшеного об'єму.

Розглянемо в якості об'єкту досліджень твердопаливний котел тепловою потужністю 100 кВт, який в якості основного виду палива використовує вугілля. Схему топку котла наведено на рис.1.

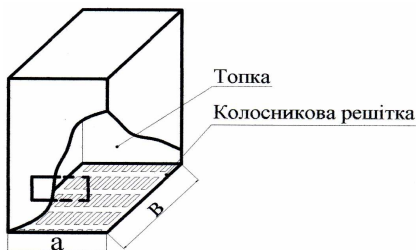

Рис.1 – Схема топку твердопаливного котла

Якщо теплотворна спроможність вугілля становить 6000 Ккал/нм³, коефіцієнт корисної дії котла – 80%, то для виробітку 100 кВт теплової енергії протягом години необхідно спалити 18 кг палива. В приміщенні котельні встановлено бак ємністю 1,5 м³. За відомих геометричних розмірів a і b колосникової решітки котла (рис.1) висота прошарку палива h визначатиметься за формулою, м

$$h = \frac{Q'_k \cdot 1000 \cdot \tau}{1,163 \cdot Q_p^H \cdot \eta \cdot \rho_n \cdot a \cdot b} = \frac{B_p \cdot \tau}{\rho_n \cdot a \cdot b}, \quad (4)$$

де τ – тривалість горіння разового завантаження палива, кількість якого відповідає номінальній теплопродуктивності, $\tau = 1$ год; Q_p^H – нижча теплотворна спроможність палива, Ккал/(нм³); η – коефіцієнт корисної дії котла, в долях одиниць; ρ_n – насипна густина палива, кг/м³; B_p – годинна витрата палива на котел, кг/год.

Тоді теплопродуктивність котла можна визначити за формулою, кВт

$$Q'_k = \frac{h \cdot 1,163 \cdot Q_p^H \cdot \eta \cdot \rho_n \cdot a \cdot b}{1000 \cdot \tau}. \quad (5)$$

Як було зазначено раніше, призначення буферної ємності – термічний захист поверхонь нагрівання котла протягом разового завантаження палива при зменшенні споживання теплової енергії споживачем. Найгіршим випадком є відсутність відбору теплової енергії з контуру “котел - буферна ємність”, який спостерігається, коли система теплопостачання споживача протягом певного часу працює на повному підмішуванні теплоносія зі зворотного трубопроводу по перемичці “2” (рис.2).

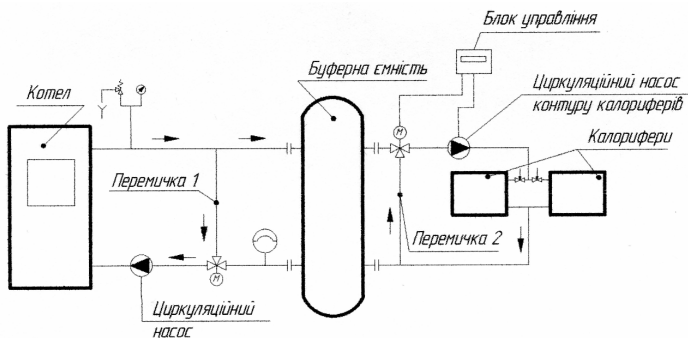

Рис.2 – Теплова схема котельні

В такому випадку для забезпечення безаварійної роботи котла об'єм води V_{pu} повинен сприйняти теплову енергію, яка виділиться при горінні прошарку палива висотою h протягом однієї години. Тоді, якщо підставити до рівняння (1) рівняння (2), (4) і з урахуванням рівняння (3), одержимо вираз вигляду:

$$\frac{h \cdot 1,163 \cdot Q_p^H \cdot \eta \cdot \rho_n \cdot a \cdot b}{1000 \cdot \tau} = V_{pu} \cdot c_w \cdot \rho_w \cdot (\vartheta_{\rho_{u \max}} - \vartheta_{\rho_{u \min}}). \quad (6)$$

Тоді з формули (6) висота прошарку завантаженого палива при заданому об'ємі буферної ємності дорівнюватиме, м:

$$h = \frac{V_{pu} \cdot c_w \cdot \rho_w \cdot (\vartheta_{\rho_{u \max}} - \vartheta_{\rho_{u \min}}) \cdot 1000 \cdot \tau}{1,163 \cdot Q_p^H \cdot \eta \cdot \rho_n \cdot a \cdot b}. \quad (7)$$

Розглянемо приклад розрахунку висоти прошарку палива разового завантаження для твердопаливного котла при зазначених раніше вихідних даних. Площа колосникової решітки $a \cdot b = 0,85 \cdot 0,85 = 0,73 \text{ м}^2$, насипна густина вугілля 1450 кг/м^3 , нижча теплотворна спроможність вугілля 6000 Ккал/кг . Якщо підставити зазначені вихідні дані в рівняння (7) одержимо $h = 3 \text{ мм}$. В той же час разове завантаження 18 кг палива на 1 годину на колосникову решітку зазначеної площі забезпечить висоту прошарку палива в 17 мм . Це означає, що буферна ємність в $1,5 \text{ м}^3$ може забезпечити термічний захист котла у випадку, якщо годинна витрата палива протягом години завантажуватиметься рівномірними порціями кожні 10 хвилин. Проте значення h , визначене за формулою (7), потребує порівняння з оптимальним значенням висоти прошарку, одержаним з умов організації якісного процесу горіння. Відповідно до даних, наведених в роботі [7], якісної організації процесу горіння вугілля вдається досягти у випадку, коли проміжок між окремими завантаженнями палива не перевищує $7 \div 8 \text{ хв}$. В той же час з рівняння (1) одержимо, що забезпечити термічний захист котла протягом години при разовому завантаженні палива може буферна ємність об'ємом $8,7 \text{ м}^3$.

Таким чином, запропонована нами методика розрахунку дозволяє визначити для існуючої котельні з наперед заданим об'ємом буферної ємності висоту завантаженого в топку прошарку твердого палива, а також кількість завантажень протягом однієї години, які забезпечать безаварійну роботу котельного агрегату.

1.Mr. ArvindKumarAsthana. Biomassasfuelinsmallboilers / Mr. Arvind Kumar Asthana – Tokyo.: Asian Productivity Organization, 2009. – 43 p.

2.Buderus Newsletter. Воздух, вода, земля, buderus: спецвыпуск по твердотопливным котлам. – К.: Бударус-Украина, 2009. – № 12. – 8 с.

3.Herz. Herz це також і котли. Опалення з використанням відновлювальних джерел енергії. – К.: ДП Герц Україна, 2009. – 10 с.

4. Котельные установки: СНиП II.35 – 76. – [Действителен с 2006 - 03 - 22]. – К.: Мі-
нбуд України, 2006. – 44 с.

5. Правила будови і безпечної експлуатації парових котлів з тиском пари не більше
0,07 МПа, водогрійних котлів і водопідігрівачів з температурою нагріву води не вище 115
°С. – [Дійсний з 1996 - 11 - 05]. – К.: Комітет по нагляду за охороною праці України, 1996.
– 51 с.

6. Рекомендації по проектуванню дахових, вбудованих і прибудованих котельних
установок та установлення побутових теплогенераторів, працюючих на природному газі:
Посібник до СНиП II - 35 - 76. – [Дійсний з 1998 - 11 - 05]. – К.: УкрНДінжпроект, 1998. –
34 с.

7. Щеголев М.М. Топливо, топki и котельные установки / М.М. Щеголев. – М.: Гос.
изд-во лит-ры по строительству и архитектуре, 1953. – 545 с.

Отримано 03.06.2011

УДК 697.343

І.Р.ВАЩИШАК

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

РОЗРОБКА УСТАНОВКИ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДЗЕМНИХ ДВОТРУБНИХ ТЕПЛОВИХ МЕРЕЖ З ІМІТАЦІЄЮ ДЕФЕКТІВ

Розглядаються проблеми, які виникають при контролі технічного стану попередньо
ізолюваних трубопроводів підземних теплових мереж. Розроблено установку, яка дає
змогу проводити дослідження підземних трубопроводів на їх зменшених копіях з імітаці-
єю найбільш поширених дефектів.

Рассматриваются проблемы, которые возникают при контроле технического состоя-
ния предварительно изолированных трубопроводов подземных тепловых сетей. Разрабо-
тана установка, которая дает возможность проводить исследование подземных трубопро-
водов на их уменьшенных копиях с имитацией наиболее распространенных дефектов.

Problems that occur at technical testing of the preliminary coated pipelines of underground
thermal networks are examined. An installation that enables investigation of underground pipe-
lines on their diminished copies with the simulation of the most widespread defects is developed.

Ключові слова: контроль технічного стану, теплові мережі, трубопроводи, установка.

Останнім часом в Україні здійснюється інтенсивна заміна старих
тепломереж з мінераловатною ізоляцією новими, більш ефективними.
Згідно з [1] діючі теплові мережі і ті, що знову вводяться в експлуатацію
у зоні дії високих ґрунтових вод та періодичного підтоплювання, пови-
нні бути прокладені у попередньо ізолюваних трубах.

З метою ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів
та скорочення технологічних втрат теплової енергії, Розпорядженням
Кабінету Міністрів України від 31 березня 1999 р. №256-р дано вказівку
міністерствам та іншим органам виконавчої влади забезпечити впрова-
дження енергозберігаючих технологій з використанням теплоізолюючих
матеріалів (попередньо ізолюваних труб з поліуретановим покриттям,